Nieuwe jongveeken

stimulans voor betere opfok

getallen

Met het kengetal kalversterfte en de KalfOK-score krijgen melkveehouders deze maand meer inzicht in hun jongveeopfok. Bij een relatief klein aantal bedrijven zijn de sterftecijfers te hoog, het gros doet het gewoon goed, geeft Mark van der Heijden, voorzitter van de Vakgroep Gezondheidszorg Herkauwer bij de KNMvD, aan. ‘Een goede zorg voor het kalf hoort bij de license to produce.’

TEKST ALICE BOOIJ

Met grote koppen stond het ruim een jaar geleden in de krant: te veel kalversterfte in de melkveehouderij. Het zorgde voor veel rumoer in de sector. Nieuw was het echter niet. Al een aantal jaren op rij signaleren we in Nederland een stijging van de sterftecijfers onder de jonge kalveren. Verschil in bedrijven is er ook. Groeiende bedrijven, meer werkdruk en dus minder tijd en aandacht voor de jonge kalveren worden als oorzaken genoemd op bedrijven waar de kalversterfte te hoog is. ‘Het aantal bedrijven met een extreem hoge kalversterfte is echter niet groot’, geeft Mark van der Heijden, dierenarts bij de Universitaire Landbouwhuisdieren Praktijk (ULP) in Harmelen en voorzitter van de Vakgroep Gezondheidszorg Herkauwer bij de KNMvD, aan. ‘De meeste melkveehouders hebben kalveropfok in hun mindset.’

Goede zorg voor kalveren morele plicht

Met het kengetal kalversterfte komt er deze maand in de kwaliteitssystemen van de zuivel een kengetal bij om zo elk individueel bedrijf meer inzicht te geven in de sterfte van vaars- en stierkalveren tussen 0 en 14 dagen, inclusief doodgeboorte. Bedrijven die op jaarbasis meer dan 20 procent kalversterfte hebben, moeten met hun eigen dierenarts een plan van aanpak maken.

Mark van der Heijden heeft meegeholpen bij het opzetten van dit plan van aanpak. ‘Het is een analyse om duidelijk te maken waar de oorzaak van de hoge kalversterfte ligt.’ Transitie, biestmanagement, huisvesting, klimaat, voeding en verzorging passeren de revue. ‘Bewustwording is een belangrijk doel van de kengetallen rondom de kalveropfok’, geeft Van der Heijden aan. ‘Sommige melkveehouders zijn zich er niet van bewust dat ze slecht scoren.’ Een goede zorg voor het pasgeboren kalf hoort echter bij de ‘license tot produce’ is zijn mening. ‘Het hoort bij de morele plicht van de melkveehouder.’

Naast het kengetal kalversterfte komt ook de KalfOK-score beschikbaar, zodat veehouders extra informatie krijgen over hun totale jongveeopfok. Daarmee komen er aanknopingspunten ter verbetering van de opfok. De KalfOK-score (zie kader op pagina 36) komt op het moment dat de interesse van melkveehouders om de

Biest zorgt niet alleen voor antistoffen, maar bevat ook heel veel energie en helpt bij het op gang komen van de stofwisseling

jongveeopfok te verbeteren, groot is. Een minimale jongveebezetting maakt een perfecte opfok tot een duurzame vaars noodzakelijk, vooral omdat op veel bedrijven de focus ligt op een hogere levensproductie per koe. Dan mag er aan de opfok niets mankeren.

Een flink aantal melkveehouders kijkt dan ook belangstellend uit naar de KalfOK-score. 'Benchmarking is heel belangrijk', geeft Van der Heijden aan. 'Het geeft handvatten ter verbetering en is zo een stimulans.' De dierenarts geeft aan dat ieder melkveebedrijf weleens een periode heeft waarbij het met de kalveropfok moeilijk loopt. 'Daarom wordt er ook gewerkt met een voortschrijdend gemiddelde.'

Diarree en longproblemen boosdoeners

De grootste kalversterfte ontstaat in de periode rondom het afkalven, geeft Jan Muskens, dierenarts bij GD, aan. 'De geboorte en een paar dagen daarna zijn de meest risicovolle perioden voor sterfte.'

Problemen in de kalveropfok ontstaan door diarree en longproblemen, zegt Muskens. 'Met name bij de sterfte vlak na de geboorte is diarree veelal de boosdoener. Longproblemen komen vaak in een later

De 12 kengetallen in **de KalfOK-score**

De Kalf Opfok Kwaliteitscontrole (KalfOK) geeft inzicht in de opfok van alle kalveren die op het bedrijf geboren zijn. Naast de resultaten van de vaarskalveren die op het eigen bedrijf aangehouden worden, zijn ook de resultaten van de stierkalveren meegenomen. In de KalfOK-score komen twaalf kengetallen bij elkaar die gebaseerd zijn op gegevens van I&R, Rendac, MediRund en de gezondheidsstatussen van het bedrijf.

Veehouders die hun KalfOK-score willen weten, kunnen bij hun zuivelverwerker machtigingen afgeven, zodat de gegevens bij elkaar komen. Elk bedrijf kan maximaal 100 punten scoren en krijgt met de score inzicht in de kwaliteit van de kalveropfok.

Melkveehouders kunnen de uitkomsten met elkaar, met gemiddelden en met streefwaarden vergelijken. Zo stimuleert KalfOK het verbeteren van de gezondheid en het welzijn van de kalveren.

kengetal	streef-gebied	max. aantal punten
geboorte en opfok (percentage per kwartaal)		
levende geboorten	≥ 95	15
succesvol gestarte stierkalveren t/m 14 dagen	≥ 97	15
succesvol gestarte vaarskalveren t/m 14 dagen	≥ 97	15
succesvolle kalveren van 15 tot 56 dagen	≥ 97	15
succesvolle vaarskalveren vanaf 56 dagen tot 2 jaar	≥ 98	10
antibioticagebruik bij kalveren (dierdagdosering per kwartaal)		
luchtwegproblemen bij kalveren tot 56 dagen	≤ 1,70	5
diarreeproblemen kalveren tot 56 dagen	≤ 3,00	5
overige problemen kalveren tot 56 dagen	≤ 3,10	5
kalveren vanaf 56 dagen tot één jaar	≤ 0,10	5
bedrijfsgezondheidsstatus		
gecertificeerde bvd-status/gebruik bvd-vaccin afgelopen jaar	vrij/gebruik vaccin	6
gecertificeerde ibr-status/gebruik ibr-vaccin afgelopen jaar	vrij/gebruik vaccin	2
gecertificeerde salmonellastatus	onverdacht	2
totaal aantal punten		**100**

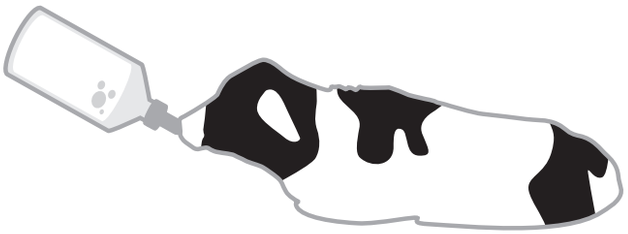
De ontwikkeling van het kalf

De belangrijkste risico's voor sterfte bij jonge kalveren zijn diarree en luchtwegproblemen. Met een goede start zijn problemen te voorkomen en dankzij een groei van 800 tot 900 gram per dag haalt het kalf een verdubbeling van het geboortegewicht in de eerste 8 tot 9 weken.

0 dagen **45 kg**

- Zorg voor navelontsmetting en hygiëne

2 tot 3 dagen

- Geef de eerste drie dagen biest

8 tot 9 weken **90 kg**

- Bij het spenen neemt het kalf 1,5 tot 2 kilo krachtvoer per dag op

stadium, onder andere wanneer de kalveren in groepshokken samenkomen.'
Volgens Muskens luidt het credo zo veel mogelijk ziekten proberen te voorkomen. Dat begint bij een goede biestvoorziening: voldoende biest van goede kwaliteit, hygiënisch gewonnen en snel aan het kalf gegeven. 'Uren wachten met biest geven betekent ook dat minder afweerstoffen worden opgenomen', geeft hij aan. 'Geef biest niet alleen de eerste, maar ook de tweede en de derde dag.'
Muskens voegt eraan toe dat biest niet alleen van belang is om genoeg antistoffen in de kalveren te krijgen. 'Biest heeft nog veel meer belangrijke eigenschappen: het zorgt voor de ontwikkeling van de darmen, voor de stofwisseling en voor de nodige energie. Het heeft ook een remmend effect op bijvoorbeeld rota- en coronavirussen.'
Alle opmerkingen over biest en biestverstrekking lijken eigenlijk een open deur. Iedere veehouder weet dat toch? 'Ja, maar het blijft belangrijk de puntjes op de i te zetten. Loop eens heel kritisch het proces door: het voeren van de droge koeien, het afkalven, de eerste biest. Er kan maar zo in de routine iets insluipen wat niet positief werkt op de opfok', waar-

Het ontsmetten van de navel voorkomt het binnendringen van ziekteverwekkers

Joazef Attema: **‘Kalveren gaan pas weg op een leeftijd van 3 tot 4 weken’**

Joazef Attema: ‘Per kalf twintig euro meer’

Zo’n 40.000 euro is de jaarlijkse opbrengst aan kalveren bij melkveehouder Joazef Attema uit Burgwerd. Dat is ruim 260 euro per stuk, omgerekend op het aantal van 150 Belgische blauwe kruislingkalveren die het erf verlaten. ‘Ik houd de kalveren tot een leeftijd van drie tot vier weken’, zegt hij en dat noemt hij een van de succesfactoren. ‘Ze wegen dan tussen de 60 en 70 kilo en ze brengen zo meer op.’
Attema levert de kalveren aan de MKD Driehoek, een samenwerking tussen melkveehouders en kalverhouders om de diergezondheid te verbeteren. ‘De kalveren gaan direct naar de kalverhouder, zonder tussenhandel’, legt hij uit. ‘Ze worden gewogen en geclassificeerd, dus wanneer ze hier het erf afgaan, weet ik wat ze opbrengen. Dat is al gauw 20 euro per stuk meer dan wanneer ik ze via de veemarkt afzet.’ Als blijkt dat de mestresultaten bovengemiddeld zijn, ligt er bovendien een bonus van 10 euro per kalf in het verschiet. ‘Nee, die bonus heb ik nog niet gehad. Maar het stimuleert wel om nog betere kalveren af te leveren.’
Attema vindt de kalveropfok ‘leuk werk’, het gezond houden ‘een verantwoordelijkheid die je als melkveehouder gewoon neemt’ en de maximale groei halen ‘een kans om de kalveren beter te verwaarden’.
Naast de 175 melkkoeien vindt hij het verzorgen van de kalveren geen moeite, mits ze gezond zijn. ‘Het begint bij een goede droogstand’, geeft hij aan. Daarna kalft zo’n 95 procent van zijn kruislingkoeien vanzelf dankzij een groot strohok waar de droge koeien in een groep lopen. Zo veel mogelijk biest in het kalf noemt hij vanzelfsprekend. ‘Dan heb je eigenlijk al de belangrijkste zaken benoemd voor het gezond houden van de kalveren.’
Als huisvesting geeft de melkveehouder de voorkeur aan buitenhokken. ‘Dan is het altijd fris en heb je geen temperatuurverschillen.’
De iglo’s maakt hij na elk kalf schoon en ze staan ook altijd een poosje leeg. Pas geleden schafte hij ook groepsiglo’s aan, zodat de kalveren tot drie maanden buiten kunnen blijven. Daarbij heeft Attema ook de buitenuitloop van de iglo’s overdekt. ‘Anders wordt het in zo’n uitloop een grote bende. Het waait wel onder zo’n overkapping, maar het tocht nooit, omdat alle kanten open zijn.’
Zo’n 75 procent van de veestapel gaat onder een Belgische blauwe stier. Pinken inseminneert hij met een ‘gewone’ stier, net als koeien met een lactatiewaarde van 110 of meer en die ouder zijn dan 10 jaar. ‘Die hebben bewezen lang op ons bedrijf mee te kunnen, daar wil je dan ook wel een vaarskalf van.’

De overkapping bij de groepsiglo’s houdt het voer en de uitloop droog, de kalveren hebben geen last van temperatuurverschillen en tocht

schuwt Muskens, die wel een voorbeeld bij de hand heeft. ‘Laatst was ik bij een bedrijf waar de watertemperatuur bij het aanmaken van de kunstmelk te hoog was.’ Hij begrijpt dat goed jongvee opfokken tijd vraagt en dat de werkdruk op veel bedrijven hoog is. ‘Juist dan zijn protocollen van belang, minder problemen bespaart uiteindelijk ook werk.’
Het advies om 15 procent van het aantal koeien aan eenlingboxen beschikbaar te hebben is niet voldoende als er afkalfpieken zijn. ‘Het is belangrijk dat de boxen na elk kalf goed schoongemaakt worden en een tijdje leegstaan. Je komt nooit van alle ziekteverwekkers af, maar door de hokken in de buitenlucht op te laten drogen reduceert het aantal fors.’
Het tweede grote probleem bij de kalveropfok zijn de luchtwegproblemen. Muskens signaleert dat met de groei van de veestapel de huisvesting voor de kalveren aandacht verdient. ‘Overbezetting en jonge kalveren in dezelfde stal huisvesten als ouder vee, zijn risicofactoren voor het ontstaan van luchtwegproblemen.’

Hoge groei, meer gezondheid

Bij melkveehouders is er in de opfok meer aandacht voor een hogere groei om de vaarzen op jongere leeftijd voor de eerste keer te laten kalven. Dat is ook goed nieuws voor de gezondheid van de kalveren, geeft Muskens aan. ‘Bij een hoog energetisch rantsoen duurt diarree soms minder lang’, citeert hij uit onderzoek naar cryptosporidium. ‘Veel energie bevordert de weerstand, zeker in de winter wanneer het koud weer is.’
Hij wijst erop dat het belangrijk is om bij een hoog energetisch rantsoen en spenen op acht weken de hoeveelheid melk vanaf een leeftijd van vijf tot zes weken geleidelijk af te bouwen om de opname van krachtvoer te stimuleren. ‘Dat stimuleert de pensontwikkeling en zorgt ervoor dat het kalf na het spenen in dezelfde lijn doorgroeit.’ Dat geldt ook voor bedrijven waar de kalveren onbeperkt (aangezuurde) melk krijgen. ‘Krachtvoer is nodig voor de pensontwikkeling en om te voorkomen dat de kalveren na het spenen een terugval krijgen. Het gaat erom tijdens de hele opfok een gestage hoge groei te realiseren.’ |

Afbouwen van de melkgift stimuleert de opname van krachtvoer

JongLeven analyseert **prestaties van 1000 stuks jongvee**

ILVO, Inagro en de Hooibeekhoeve zullen in het project JongLeven de opfok en de resultaten van zo’n 1000 kalveren bijhouden. In deze opfokproef zullen zo’n 32 melkveebedrijven participeren. ‘We willen de verschillende manieren van opfok van de kalveren naast de prestaties en gezondheid leggen die ze als melkkoe halen, zodat we conclusies kunnen trekken over het verbeteren van de levensproductie’, licht onderzoekster Sabrina Curial van het ILVO toe.
Het project JongLeven gaat zes jaar duren. ‘We willen het jongvee minstens één lactatie volgen’, geeft Curial aan. ‘Het gaat ons er niet om één specifieke opfokstrategie aan te geven, want uiteindelijk kies je als melkveehouder voor wat het beste bij je past. Maar we willen wel specifieke handvatten bieden voor de verschillende typen bedrijven om de jongveeopfok te optimaliseren.’ Naast meet-, weeg- en voergegevens zullen ook de bioveiligheid, hygiëne en de fokkerij meegenomen worden in het onderzoek. ‘We zijn ook benieuwd hoe we de kalveren in de opfok kunnen “programmeren” om hun genetische kwaliteiten optimaal uit te laten komen.’
Door de opkomst van de fosfaatrechten in Nederland is de aandacht voor de jongveeopfok in een stroomversnelling gekomen. In Vlaanderen is de fosfaatproblematiek minder groot dan in Nederland. Desalniettemin neemt de aandacht voor de jongveeopfok in Vlaanderen ook toe, geeft Curial aan. ‘Melkveehouders hebben veel vragen en er is veel discussie over wat de beste opfokstrategie is. Bovendien is de opfok de tweede kostenpost op het melkveebedrijf, naast het voer.’
Curial signaleert dat er rondom de genetica, voeding en verzorging van het melkvee de afgelopen twintig jaar veel is veranderd. ‘De koeien zijn veranderd en de kalveren ook, maar de informatie over de voeropname en de behoeftes zijn hetzelfde gebleven. De praktijk verschilt van de theorie. Met dit project proberen we heel praktische en actuele handvatten te geven in de vorm van protocollen, praktijkgidsen en tools voor een optimale opfok.’
Voor informatie en resultaten:
www.ilvo.vlaanderen.be/jongleven